

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного, адміністративного та
фінансового права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

„Поняття та види кредиту. Кредитний договір”

Студента 3 курсу ПР - 32 групи
Галузь знань 0304 «Право»
Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»
Собківа А.М.
Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS __

Члени комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Сутність кредиту.....	5
1.1 Поняття та ознаки кредиту.....	5
1.2 Об'єкти та суб'єкти кредиту.....	8
1.3 Теорії кредит.....	9
Розділ 2. Форми, види та функції кредиту.....	14
Розділ 3. Поняття, правова природа і предмет кредитного договору.....	18
3.1 Сторони кредитного договору.....	18
3.2 Порядок укладання кредитного договору.....	20
Висновки.....	31
Список використаної літератури.....	34

Вступ

Виходячи із того що у нашій країні активно розвиваються ринкові відносини появляються підприємства із різною формою власності особливе значення набуває проблема правового регулювання фінансово-кредитних відносин між суб'єктами підприємницької діяльності. У підприємств незалежно від форми власності все частіше виникає необхідність залучення додаткових коштів для більш ефективного здійснення своєї діяльності і як наслідок отримання прибутку. Без розвитку кредитних відносин неможливо було б забезпечити швидке і якісне становлення фермерських господарств, підприємств малого та середнього бізнесу, запровадження інших видів господарської діяльності як на внутрішньодержавному так і на зовнішньому економічному просторі. Ось чому я обрав дану актуальну тему для своєї курсової роботи.

При підготовці до даної курсової роботи я використав роботи відомих юристів в сфері господарського права: , Суханова Є.А., Белова В.А. Ларичева В.Д., Захарова Н.Н. та ін., Коментарі до Господарського Кодексу України , Законів України "Про банки і банківську діяльність", "Про Національний банк України", нормативні документи Комерційних банків України тематичні періодичні видання та ін.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у зв'язку із укладанням кредитного договору.

Предметом дослідження є договір банківського кредиту як інститут господарського права.

Метою дослідження є розкриття поняття кредитний договір як соціальне явище; охарактеризувати сторони, зміст, істотні умови договору, відповідальність за невиконання його умов, а також особливості правового регулювання відносин, що виникають на підставі даного юридичного факту; виявлення наявних прогалин у законодавстві та формулювання пропозицій щодо вдосконалення виконання зобов'язань за кредитним договором[2].

Для досягнення поставленої мети слід вирішити ряд наступних завдань:

- 1) провести правовий аналіз кредитних відносин, методики кредитування, предмету кредитного договору;
- 2) вивчити структуру та зміст кредитного договору;
- 3) проаналізувати методи забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором;
- 4) дати оцінку правам та обов'язкам сторін по кредитному договору;
- 5) визначити відповідальність за невиконання зобов'язань за кредитним договором.

Розділ 1. Сутність кредиту

1.1 Поняття та ознаки кредиту

Кредит є однією з найскладніших економічних явищ як за своєю природою, так і за механізмом впливу на процес суспільного відтворення. У цьому він поступається тільки категорії грошей. Тому в економічній теорії протягом декількох століть проводиться полеміка навколо питань, пов'язаних із природою та значенням кредиту, які продовжуються і сьогодні. Найбільш розвиненими в економічній літературі є два підходи щодо визначення змісту кредиту:

1) ототожнення кредиту з цінністю, яка передається від одного економічного суб'єкта іншому в позичку. За таким підходом увагу звернуто на саму позичку, її правову форму, що обумовлює вихолощування з кредиту його економічного змісту;

2) ототожнення кредиту як з видом економічних відносин, що розвиваються в суспільстві. Тому саме цей підхід дає можливість ширше дослідити весь економічний аспект кредиту, основи та закономірності руху, економічні чинники його існування. Ось чому даний підхід у сучасній літературі є домінуючим, на ньому ґрунтується висвітлення сутності кредиту[3].

Розкриття сутності кредиту як економічних відносин, що виникають між суб'єктами ринку у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів є найбільш визнаним і функціонує на засадах поверненості, строковості, добровільності та платності.

До основних ознак, що становлять сутність кредиту відносять наступні:

- самостійність учасників кредитних відносин : володіти певною грошовою масою і вільно нею розпоряджатися; здійснювати свою діяльність на основі самодостатності та самоокупності; нести повну економічну відповідальність за своїми зобов'язаннями. Без даних умов вони не зможуть набути статусу ні кредитора, ні позичальника. Наявність вільних коштів, в якими можна вільно розпоряджатися дозволяє економічному суб'єкту стати кредитором. А щоб стати позичальником, суб'єкт повинен мати передумови для накопичення в

майбутньому у своїй власності достатньої суми вільних коштів для того, щоб повернути борг;[1]

-кредитні відносини будуються на засадах добровільності та рівноправності. І лише при таких умовах вони будуть взаємовигідними і матимуть можливість розвиватися по висхідній. Економічна незалежність суб'єктів, добровільність, рівноправність та обопільна вигода роблять розвиток кредитних відносин на ринкових засадах; кредитні відносини не змінюють власника цінностей, з приводу яких вони виникають. Кредитор є і залишається власником переданої в борг вартості, а позичальник одержує її у тимчасове користування, після чого зобов'язаний повернути власникові. Незмінність власника в кредитних відносинах вимагає особливо чіткого і дійового оформлення їх на законодавчому рівні, щоб захистити інтереси власника. Якщо такий захист не забезпечується правовими засобами, то кредитні відносини втрачають свої визначальні ознаки і перетворюються в щось інше, але тільки не в кредит. У даному випадку інтереси кредитора для правового захисту є більш актуальними і першочерговими, ніж інтереси позичальника;

-кредитні відносини є вартісними, тому що виникають у зв'язку з рухом вартості (грошей чи матеріальних цінностей). Але вони не є еквівалентними, оскільки кожне переміщення вартості не є супроводженим зустрічним рухом відповідного еквівалента. Проте варто зазначити, що вартість переміщується на зворотних засадах, тобто після певного періоду ці кошти повертаються назад у висхідне положення. Ризик неповернення кредитних зобов'язань робить позицію кредитора у цих відносинах досить вразливою, непевною. Тому щоб захистити свою позицію кредитор повинні мати переважні права при визначенні доцільності та розміру плати за кредитування;

Саме через це, при виникненні даних відносин повинен бути високий рівень довіри між учасниками, особливо кредитора до позичальника. Тому вирішальною передумовою і ключовою складовою функціонування кредитних відносин є довіра. Але тут варто зауважити, що довіра є моральним й економічним чинником.[1]

Процент за своїм призначенням виконує подвійну функцію:

-компенсувати втрату доходу кредитору через передання зазначеної суми коштів у чуже розпорядження та можливі збитки пов'язані із неповернення позички;

-стимулювати підвищення ефективності позичальником у зв'язку із використання одержаних у позичку коштів.

Кредитні відносини на мікроекономічному рівні є перервними, оскільки вони перериваються після повернення одержаної в борг вартості і сплати відповідних процентів. Проте на макроекономічному рівні кредитні відносини підтримуються безперервно як безперервний рух вартості в процесі суспільного відтворення. Закінчуючи відносини з приводу однієї суми вартості чи з одним контрагентом, економічні суб'єкти постійно вступають у кредитні відносини з іншими контрагентами чи з тими самими, але з приводу інших сум вартості. Саме через це кредитні відносини мають характер загальносуспільних і виходять за межі відносин двох економічних суб'єктів .

Безперервність та платність кредитних відносин визначають ще одну характерну їх рису - здатність забезпечувати зростання вільної вартості, тобто її капіталізацію. Саме тому формується самостійна форма капіталу - позичковий капітал. Зі становленням капіталістичного способу виробництва, коли кредитні ресурси стали важливим джерелом формування промислового і торгового капіталу, позичковий капітал, а разом з ним і кредит набули особливого суспільного значення. [5]

Кредит має багато спільного і тісно пов'язаний з іншими економічними категоріями - грошима, фінансами, торгівлею, капіталом та ін. Зокрема, всі вони є вартісними категоріями, обслуговують рух вартості в процесі відтворення. Функціонально тісно переплітаються між собою . Так, гроші як засіб платежу з'явилися на ґрунті кредитних відносин. Вони успішно обслуговують їх і нині. Кредит у функції перерозподілу вартості обслуговує рух капіталу, сприяє формуванню фінансових ресурсів, розвитку торгівлі.

Особливо тісно пов'язаний кредит з грошима, і цей зв'язок дедалі посилюється в міру розвитку суспільного виробництва й ускладнення економічних відносин.

Проте варто зазначити, що кредитом є це цілком незалежна категорія, яка функціонує поряд з іншими категоріями, не втручаючись у жодну із них і не поступаючись їм сферою свого призначення.

1.2 Об'єкти та суб'єкти кредиту

Під елементами кредитних відносин розуміють об'єкт та суб'єкт кредиту.

Кошти які передаються від одного суб'єкта до іншого –об'єкт кредиту .

Кредитори і позичальники взяті разом, виступають суб'єктами кредитних відносин.

Позичена цінність як об'єкт кредиту є реальною, тобто має бути наявною і фактично переданою кредитором позичальникові. Таке передавання оформляється відповідною угодою з дотриманням вимог чинного законодавства стають і називається позичкою. Надання позички породжує кредитні відносини між партнерами, які стають їх суб'єктами – кредиторам і позичальникам. Тому ми робим висновок що позичка є поняттям вужчим ніж кредит. бо передбачає не тільки факт надання першої, а й стосунки між сторонами, що починаються через наступним погашенням позички, з регулюванням взаємних претензій, якщо має місце порушення умов кредитного договору. Тому позичка є визначальною сходинкою кредитних відносин.[9]

Існують різні форми позиченої вартості : грошовій формі, у формі товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Але хочеться сказати що цінність яка є позиченою має бути реальна і збережена за своїм змістом..

Проте варто зазначити що коли в позичку передані товари чи послуг, то це означає, що позичальник повертає їх повну вартість . Однією із запоруки успіху виступає ефективне використання цінності позичальником,. Це стосується лише використання позиченої цінності на виробничі цілі. Проте коли застосовується на особисте використання цінності яка є позичена і фактично знищується то кредитор повертає цінність вже з інших джерел доходу.

Під поняттям кредитор розуміють учасників кредитних відносин, що мають у своїй власності (чи розпорядженні) незалежні кошти і можуть передати їх у часове використання іншим суб'єктам. Юридичні особи, фізичні особи(підприємства, організації, установи, урядові структури тощо), держава- усі ці суб'єкти можуть виступати кредиторами. Банки посідають визначальне місце серед кредиторів. Вони для початку мобілізують усі вільні кошти із своїх клієнтів, в тому числі і на засадах позичання, а потім у свою чергу можуть надавати їх у позички своїм клієнтам.[3]

Коли ми говоримо про позичальників, то це учасники відносин у сфері кредитування, що потребують в додаткових коштах і отримують їх у позичку від кредиторів. Характерною ознакою позичальник не стає власником позичених коштів, а лише тимчасовим розпорядником - це характерна ознака його. Саме через це права позичальника стосовно використання даних коштів є здебільшого обмежені – зокрема позичальник не може вийти за межі тих умов і цілей, які передбачені договором з кредитором.

Позичальниками можуть бути фізичні особи, всі юридичні особи, держава. Не можна не згадати банки-вони займають особливу роль серед позичальників – вони позичають гроші одночасно у великої кількості кредиторів, у великих обсягах і безперервно.

1.3 Теорії кредиту

На ступеньках становлення теорій кредиту і кредитних відносин економічна наука була зосереджена на дослідженні самого розуміння кредитних відносин, пізнанні його витоків і суті. Довгий час досить поширеним було розуміння кредиту як довіри між суб'єктами кредитних відносин, яку проявляє кредитор до свого боржника. На процесі становлення були проявлені спроби визначити поняття кредит як мінову операцію, що складається з кількох частин розділених у часі метаморфоз - передачі цінностей і їх повернення або як тимчасове користування цінностями кредитора.[4]

У подальшому дослідження кредиту стало відбуватися через призму пізнання механізму його зв'язку з економічним середовищем, відкрився шлях до формування наукової теорії кредиту. Але до сьогодні так і не було віднайдено однозначного з'ясування і вирішення ключових проблем кредиту і насамперед визначення його значення в процесі відтворення. На даний момент чітко сформувалися дві концепції, які отримали назву натуралістичної і капіталотворчої.

Суть першої із них полягає у таких положеннях:

- об'єктом кредитних відносин виступає тимчасовий вільний капітал у вигляді натуральних речових благ що мають за можливість бути позичені одним суб'єктом іншому;
- кредит у даній теорії розглядається як рух матеріальних благ, і саме тому значення кредиту звужується до пере розрахунку даних благ у суспільстві;
- позичковий капітал співвідноситься з реальним капіталом;
- банки тільки виступають посередниками в кредитних відносинах, оскільки банки із самого спочатку акумулюють кошти які є вільними , а вже в подальшому переміщують їх у позику;
- пасивні операції є первинними порівняно з активними.

Засновниками натуралістичної теорії кредиту виступають А. Сміт, Д. Рікардо, А. Тюрго .

А. Сміт і Д. Рікардо говорили , що об'єктом кредитних відносин є не сам позичковий капітал, а капітал у його первинній речовій формі. Вони також вважали що кошти, які позичаються, - це всього лише технічний засіб для перерозподілу реального капіталу від одного агента до іншого. Сміт зазначав: "Кредит є засобом, який чергово переноситься від однієї особи до іншої для використання фактично наявного капіталу; він не створює капітал, він тільки визначає, як цей капітал буде застосований".

Перетворенням більшої частини існуючого капіталу в активний і продуктивний капітал - ось як операції у банківській сфері можуть сприяти розвитку виробничої діяльності[5]

Особливістю натуралістичної теорії є те, що її представники не тільки пов'язували зв'язок кредиту з виробничими процесами, а виходили з самої природи і суті виробництва кредиту; дані мислителі вважали, що кредит по своїй суті не є виробником реального капіталу, що останній може розпочатися лише у процесі самого виробництва. Саме через це прихильники даної теорії розуміли зв'язок позичкового процента з майбутнім прибутком, роз'яснювали кредит як частину прибутку, який появився в результаті виробництва, визнавали залежність норми процента від норми прибутку. Усі ці явища були прогресивними щодо вивчення такого поняття як кредит, і як наслідок сприяло розкриттю утопічності концепцій про його надзвичайну здатність у становленні капіталу, в розвитку майбутнього виробництва.

Проте у даному підході були і свої недоліки. Це було обумовлено тим, що А. Сміт і Д. Рікардо не розкрили до кінця різницю між позичковим і реальним капіталом. Нагромадження позичкового капіталу вони розуміли тільки як відзеркалення нагромадження реального капіталу.

Проте варто зазначити, що дані недоліки натуралістичної теорії не можна розцінювати як помилки її засновників. Напевне це той край якого вони зуміли досягти у своїх працях, і переступити яку вони довірили своїм наступникам.[7]

У процесі збільшення значення кредиту і банків у становленні виробництва, витіснення з обігу дійсних грошей кредитними засобами обігу, використання кредиту і банків у значенні державного регулювання економіки зменшували підстави для майбутнього розвитку теорій, які виринали з натуралістичної теорії кредиту. Звужуючи кредитні властивості у банківській сфері за масштабами їх пасивних операцій, ці концепції все частіше вступали в протиположність з реальною дійсністю в кредитній сфері. Саме через це вони розвивалися в інших теоріях - експансіоністською, відтворювальною, фондовою, які беруть свій початок тобто витікають з капіталотворчої теорії кредиту.

Суть капіталотворчої теорії можна узагальнити у таких положеннях:

-кредит, як і гроші, безпосередньо являє собою капітал, багатство, саме у зв'язку з цим розширення кредиту означає нарощення капіталу;

-банки виступають не посередниками в кредитних відносинах, а "фабрикою кредиту", творці капіталу;

-активні операції є змішаними тобто в поєднанні первинних з пасивними.

Засновниками цієї теорії кредиту був англійський вчений-економіст Дж. Ло. Відповідно його поглядів кредит не є залежним від самого процесу відновлення, і йому належить ключова роль в становленні економіки.

Банки він розглядав як творців капіталу. Для цього достатньо активно збільшити кредит через випуску додаткових коштів. І для того щоб розірвати вузькі межі обігу грошей Дж. Ло запропонував випускати поряд із розмінюваними грошима ще і нерозмінні грошові знаки.

Але через активний розвиток кредитної системи, акціонерних банків і чекового обігу виникла необхідність у відновленні капіталотворчої теорії, зробив у XIX ст. англійський вчений Г. Маклеод. У своїх дослідженнях "Основи політичної економії" і "Теорія і практика банківської справи", Г. Маклеод запропонував нові досі не випробувані бґрунтування капіталотворчої природи кредиту. На противагу Дж. Ло він говорив, що кредит не засновує капіталу, а є тим самим капіталом, щей продуктивним, адже вносить прибуток у вигляді відсотка; банки - "фабрики кредиту", вони засновують кредит, і якнаслінок капітал.

Основним недоліком Г. Маклеода зосереджена в ототожненні категорій кредиту, грошей і капіталу. Послідовники даних тверджень помилково намагались довести, що кредит і гроші - багатство, так як цінні папери (акції, облігації, чеки) в майбутньому мають можливість бути обмінюваними на гроші, а банки у свою чергу встановлюють капітал через активні операції. Вони помилялися у тому, що розміри банківського кредиту визначаються умовами суспільного відтворення (можливостями ресурсного відтворення), а не обсягами позичкових операцій банків.[7]

Але варто зазначити що Г. Маклеод, на відміну від Дж. Ло і завдяки його експериментам з емісійним банком, уже дійшов до логічного висновку, що капіталотворення з допомогою кредиту не може бути безкінченним. Г. Маклеод робив акцент на тому, що у здатності банків збільшувати капітали криється велика небезпека у надзвичайно швидкому становленні банківських операцій. Тому він зокрема ставив за мету вирішення меж розумного збільшення обсягів кредиту. Дані твердження залишили вагомий вклад у розвиток і становлення капіталотворчої теорії кредиту, і водночас кроком зближення з натуралістичною теорією. Це пояснюється тим, що банки, даючи кредит, випускають в обіг зовсім нові засоби, які є капіталом, адже використовуються підприємцями для збільшення власного виробництва.

У розріз із своїми попередниками, А. Ган зробив спробу розкрити механізм капіталотворчої функції кредиту. В такій формі банки задовольняють потреби підприємств не тільки в короткострокових, а й у довгострокових кредитах, а отже, і в капіталах. По контокорентному банком може в будь-який час надати підприємству додаткову купівельну силу, необхідну для залучення в свій оборот робочої сили і матеріальних цінностей. Збільшення виробництва і підвищення цін – ось що зумовлює додатковий попит на кредитні відносини. Даний процес дає змогу забезпечує звуження банків з підприємствами, їх значний аналіз над економікою.[6]

Розділ 2.Форми, види та функції кредиту

Основним проявом кредитних відносин, де можна розкрити його природу і внутрішню структуру, є його форма позиченої вартості, де йде рух між кредитором і позичальником. Саме через це є дві форми кредиту форм кредиту — товарна і грошова.

Ці дві форми кредиту є рівносильними і по своїй суті зв'язані і доповнюють одна іншу: зокрема позики, які були надані в товарній формі, мають право бути погашеним в грошовій формі і навпаки. Більше того, кредит в товарній формі часто зумовлює виникнення грошового кредиту, який приводить в рух вартості більшої ефективності.

В товарній формі надається тільки у тому випадку коли відбувається продаж товарів з відстрочкою платежу (комерційний кредит), при оренди майна (у тому числі лізинг), наданні речей або приладів в прокат, погашенні міждержавних боргів поставками товарів і т.п.. У певних випадках погашення здійснюється в грошовій формі, що дає змогу певним науковцям в даній галузі говорити про наявність змішану форму кредиту.[5]

Банки, міжнародні фінансово-кредитні установи, уряди надають кредити лише у грошовій формі. Досить поширеною практикою є використання грошової форми кредиту населенням.. Як зазначалося скоріше , грошова форма є широко застосованою.

Існують різні підходи щодо класифікації видів кредиту.

1. Залежно від суб'єктного складу кредитні відносини поділяють:

- банківський кредит
- державний кредит
- комерційний кредит
- міжнародний
- особистий (приватний) кредит.

2.У залежності від сфери економіки,куди прямує позичена вартість, можна виділити:

- виробничий кредит;

- споживчий кредит.

3. За терміном, на який кредитор передає вільну вартість в користування позичальнику, виділяються:

- короткострокові (до 1 року) ;
- середньострокові (до 5 років) ;
- довгострокові (понад 5 років) кредити.

4. За галузевою спрямованістю кредиту виділяються такі його види:

- в промисловість;
- в сільське господарство;
- в торгівлю;
- в будівництво, особливо в житлове будівництво;
- в інші області.

5. Залежно від цільового призначення:

- кредит для забезпечення формування виробничих запасів (сировини, матеріалів, паливно-мастильних матеріалів, тари і т.п.);
- кредит для використання у витрати виробництва (сезонні витрати в рослинництві і тваринництві в сільському господарстві; сезонні витрати на виготовлення торфу, на лісозаготівлю, на ремонтні роботи; на виготовлення продукції з тривалим циклом виробництва — житлових будинків, літаків, кораблів і т.п.);
- кредит на створення запасів готової продукції (залишки на складах виробничих підприємств, запаси на складах торгових організацій і т.п.);
- кредити, пов'язані з виникненням тимчасових розривів в платежах, якщо економічні суб'єкти повинні здійснювати платежі, а призначені для цього кошти не поступили або поступили в недостатній кількості (виплата заробітної платні, розрахунки з постачальниками, з бюджетом і т.п.).

6. За організаційно-правовими ознаками і умовах надання позик можна виділяти такі види кредиту:

- забезпечений і незабезпечений;
- прямий і опосередкований;

- терміновий, прострочений, пролонгований;
- реальний, сумнівний, безнадійний;
- платний, безвідплатний.

Також тут варто підкреслити що кредит окрім своєї внутрішньої сутності, що проявляється в його внутрішній структурі, формах і видах, ще й тісно співпрацює з зовнішнім середовищем, з іншими процесами як у економіці так і в соціальній сфері і має вагомий вплив на них. Існують наступні функції кредиту.[2]

Однією із таких функцій є перерозподільна функція. Суть її полягає в тому, що як матеріальні так і грошові ресурси, що були розподілені внаслідок кредиту перерозподіляються і прямують в строкове володіння іншим суб'єктам, при тому не змінюючи їх первинної власності. Даний перерозподіл має велике значення для економіки а саме:

- вільні кошти на одних ланках процесу прямують в інші ланки, які в свою чергу пришвидшують оборот коштів, зумовлюють збільшення виробництва;
- вільні кошти через кредит прямують в ті ланки суспільного виробництва, на продукцію яких передбачається зростання попиту, а, отже, — отримання вищих прибутків. Це створює можливості для впровадження новітньої техніки прогресивного коректування всієї структури виробництва, підвищення його ефективності.

Розвиток перерозподільної функції, удосконалення практичного механізму його реалізації має ключове значення для підвищення ролі кредиту, для швидкого подолання економічної кризи і забезпечення економічного зростання в Україні.

Наступною функцією є контрольна. Суть даної функції полягає в тому, що в процесі кредитування забезпечується контроль за додержанням умов фундаментальних положень кредитної угоди.

Не можна оминати наступну функцію, сформована А.С. Гальчинським - функція капіталізації вільних грошових доходів. Суть її полягає в трансформації через кредиту грошових накопичень і за рахунок заощаджень

юридичних і фізичних осіб у вартість, яка дає дохід. Дана трансформація забезпечується через зворотний рух і платність кредиту. Будь-яка маса вільної вартості, будучи переданою в позику, при тому не змінюючи власника, приносить дохід, тобто набуває форму позикового капіталу.

Розділ 3. Поняття, правова природа і предмет кредитного договору

3.1 Сторони кредитного договору

Говорячи про сторонами кредитного договору то тут йдеться мова про позичальника і кредитодавця. Фактично позичальником може виступати як юридична або фізична особа так і і суб'єкт підприємницької діяльності. Тому сам факт набуття даними особами статусу "позичальника" залежить від положень нормативних актів, що встановлюють особливості укладення кредитних договорів того чи іншого виду, а також у кінцевому підсумку - від волі кредитодавця - особи, яка надасть грошові кошти. Наприклад, п. 3 Правил торгівлі у розстрочку дозволяє продаж товарів у розстрочку фізичним особам, які мають постійний дохід і постійно проживають у населеному пункті, де знаходиться суб'єкт господарської діяльності (продавець). Що стосується власне кредитодавця, під час прийняття рішення про видачу кредиту ним аналізується як кредитоспроможність позичальника, так й інші чинники (напрями використання грошових коштів, забезпеченість виконання кредитного договору тощо).

Виходячи із того що у нашій країні активно розвиваються ринкові відносини появляються підприємства із різною формою власності особливе значення набуває проблема правового регулювання фінансово-кредитних відносин між суб'єктами підприємницької діяльності. У підприємств незалежно від форми власності все частіше виникає необхідність залучення додаткових коштів для більш ефективного здійснення своєї діяльності і як наслідок отримання прибутку. Без розвитку кредитних відносин неможливо було б забезпечити швидке і якісне становлення фермерських господарств, підприємств малого та середнього бізнесу, запровадження інших видів господарської діяльності як на внутрішньодержавному так і на зовнішньому економічному просторі. Ось чому я обрав дану актуальну тему для своєї курсової роботи.

Щодо споживчого кредиту то - це правочин, що укладається при наданні кредиту фізичній особі і надає споживачу особливі засоби правового захисту, які не притаманні для інших банківських правочинів. При цьому з метою надання клієнтам можливості реальної оцінки стосовно власної кредитоспроможності та перспектив щодо погашення кредитної заборгованості, сплати процентів за користування кредитом та виконання інших фінансових зобов'язань, які виникають з приводу надання кредитних коштів банківськими установами, у договорі споживчого кредиту має розкриватись повна та вірогідна інформація про сукупну вартість кредиту.

Відповідно до Цивільного кодексу України кредитний договір посвідчує зобов'язання банку (кредитодавця) надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на тих умовах, що встановлені договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти за користування ним.

Укладення кредитного договору є достатньо трудомісткий процес, що включає в себе здійснення правової експертизи документації позичальника та визначення всіх умов майбутньої кредитної операції. Головна вимога до змісту кредитного договору полягає у тому, щоб він містив такі юридичні норми, що давали б можливість регулювати весь комплекс взаємозв'язків банку з клієнтом (позичальником). У кредитній практиці використовуються типові форми кредитних договорів стосовно різних видів кредитів, які розробляються банками самостійно та затверджуються у відповідних внутрішньо-банківських положеннях. Конкретний зміст кредитного договору і перелік усіх умов кредитної операції визначаються за згодою сторін. У кожному конкретному випадку зміст кредитного договору пристосовується до особливостей позичальника, враховує специфіку його фінансово-господарської діяльності.

3.2 Порядок укладання кредитного договору

Обов'язковою умовою при підписанні кредитного договору є його письмова форма а також неможливість змінювати умови договору в односторонньому порядку без згоди сторін. Сторонами кредитного договору є

кредитор - банківська установа, а не кредитне управління (відділ) банку або інший структурний підрозділ (у разі порушення цієї умови договір вважається недійсним), та позичальник - юридична (підприємство, установа, організація) чи фізична особа. Зміни до договору вносяться за погодженням обох сторін. Кредитний договір має бути підписаний уповноваженими особами сторін, які його укладають. Предметом даного договору виступають грошові кошти. Якщо одна із сторін виставила умову нотаріального посвідчення то даний договір може бути нотаріально посвідчений.[5]

Кредитний договір має певну структуру:

1. Назву і номер кредитного договору.

2. Дату і місце укладання договору.

3. Преамбулу, в якій зазначаються офіційне найменування сторін, що укладають кредитний договір, та їхня організаційно-правова форма, посилання на документи, що підтверджують повноваження осіб, які підписують договір. У преамбулі має зазначатись назва банку та позичальника, яка передбачена їхніми установчими документами.

4. Предметом договору, в якому зазначається:

- надання кредиту (відкриття кредитної лінії);
- мета кредиту;
- сума кредиту (прописом і цифрами);
- процентна ставка за користування кредитом;
- термін, на який видається кредит (строк погашення);
- дата погашення кредиту.

5. Порядок надання і погашення кредиту - розкриває механізм видачі і погашення кредиту із зазначенням терміну. При цьому також має бути наведений графік погашення кредиту щодо сум погашення основного боргу, сплати процентів за користування кредитом, вартість усіх супутніх послуг та інших фінансових зобов'язань щодо кредиту. Слід визначити, яким чином повинен бути повернений позичальником кредит, а також дії банку у випадках

несвоєчасної сплати позичальником основної суми боргу та процентів за користування ним тощо.

6. Нарахування та сплата процентів - містить інформацію щодо розміру процентної ставки за користування кредитом, механізм нарахування та сплати процентів, дії банку у випадках несвоєчасної сплати позичальником процентів, можливості зміни чи перегляду встановлених банком процентних ставок. При цьому у кредитному договорі має зазначатися інформація щодо:

- виду і предмета кожної супутньої послуги, що надається позичальнику;
- обґрунтування вартості супутньої послуги (нормативно-правові акти щодо визначення розмірів зборів та обов'язкових платежів, тарифів нотаріусів, страхових компаній, суб'єктів оціночної діяльності, реєстраторів за надання витягу з Державного реєстру обтяжень рухомого майна про наявність чи відсутність обтяжень на рухоме майно, інших реєстрів тощо);
- тарифи та всі суми коштів, які повинен сплачувати позичальник у зв'язку з відкриттям, веденням та закриттям банківського рахунка для надання кредиту тощо.

7. Умови забезпечення кредиту - надає посилання на договір про забезпечення виконання зобов'язань позичальника (договір застави, поруки, гарантії) або інші документи. Крім того, зазначається, що банк має право перевіряти наявність, обсяги та стан майна, яке надається у заставу за кредитом, а також фінансовий стан позичальника і поручителя.

8. Зобов'язання банку і позичальника. Зокрема, банк зобов'язується:

- відкрити позичальнику певний (зазначається номер) рахунок для видачі кредиту;
- перерахувати кредитні ресурси протягом 3-5 днів (за несвоєчасне перерахування кредитних ресурсів банк виплачує штрафні санкції);

Позичальник зобов'язується:

- використати кредит на зазначені у договорі цілі (за цільовим призначенням);
- забезпечити повернення одержаного кредиту і сплату нарахованих процентів у встановлені строки відповідно до строкових зобов'язань.[7]

9. Права банку і позичальника. Зокрема, банк має право:

- контролювати та перевіряти кредитоспроможність позичальника та поручителя, стан предмета забезпечення і цільове використання кредитних коштів (при цьому позичальник повинен надати всю необхідну інформацію для аналізу);
- у разі недотримання умов договору позичальником розірвати його і достроково стягнути кредит зі сплатою штрафу (зазначається розмір штрафу у відсотках до суми кредиту);
- дозволяти за клопотанням позичальника пролонгацію виданого кредиту за наявності вільних кредитних ресурсів із встановленням підвищеної процентної ставки;
- за згодою позичальника у випадку зміни ситуації на ринку кредитних ресурсів змінювати процентну ставку за діючим кредитним договором.

Позичальник має такі права:

- можливість достроково розірвання договору, повністю повернувши одержаний кредит, включаючи проценти за користування ним, попередньо повідомивши про це банк;
- клопотатися щодо перенесення строків погашення кредиту (продлонгацію кредиту) у випадку виникнення тимчасових фінансових ускладнень.

10. Санкції у разі невиконання чи порушення умов договору (сплата штрафів, пені, неустойки; вимога негайного повернення заборгованості, що залишилась, і процентів за нею; вимога додаткового забезпечення тощо).

11. Порядок розгляду спірних питань (вирішуються згідно з чинним законодавством в арбітражному порядку).

12. Особливі умови, наприклад, порядок внесення змін до договору (рішення щодо внесення будь-яких змін до умов кредитування оформляється укладанням додаткового договору про внесення змін до кредитного договору).

13. Строк дії кредитного договору (встановлюється з дня надання кредиту і до повного погашення кредиту та сплати процентів за ним).

14. Юридичні адреси та реквізити сторін.

15. Підписи уповноважених представників сторін, які укладають кредитний договір.

У цій роботі я намагався зібрати достатню кількість матеріалу, який мав би цінність для юристів науковців й інших осіб які мають відношення і пов'язані із кредитуванням та кредитними договорами. Саме через це я використав результати наукових досліджень юристів в сфері фінансова права , а також різноманітні дані аналітичного характеру, отримані в ході практичної діяльності.

Підводячи підсумки слід зазначити:

- в сьогднішніх реаліях розвиток ринкової економіки, кредитування, тобто виконання ними активних операцій по розташуванню гроових коштів, набуває все більшого значення.
- правове забезпечення при оформленні кредитних справ є гарантом повернення кредиту. В зв'язку з цим місце юридичної служби в банках розглядається як одне з вагомих, поряд з іншими;
- поєднання диспозитивних та імперативних норм в кредитному договорі . Дана особливість вказує на те, що при укладанні кредитних договорів сторони повинні ясно розуміти свої права і обов'язки, які вони зобов'язані виконувати, при тому не порушуючи закону;
- Конкретизація у письмовому вигляді суб'єктів (кредитор і позичальник)при укладанні кредитного договору;
- прибутковий характер кредитного договору (тобто нарахування відсотків), укладання даного договору було б неможливим без наступних компонентів як:строк оплати кредита (строковість), забезпеченості кредита (застава, доручення, гарантія тощо);
- основною проблемою в сучасній кредитно-фінансовій системі України – недобросовісні позичальники. Через це, завдання впорядкування нормативної-правової бази в Українському законодавстві (складання банківського кодексу) постало дуже гостро.

Підсумовуючи вище сказане постає проблема щодо необхідності посилення цивільно-правової та кримінальної відповідальності в даній кредитних відносин.

У зв'язку із тим що кредитні установи, працюють у сфері ризику, то тут планувати і прогнозувати конкретно на певні періоди є надзвичайно важко. Потрібно враховувати надзвичайно велику дію зовнішніх факторів, які об'єктивно впливають на банківську діяльність у кредитній сфері. Проте банки змушені працювати у сфері постійного ризику. Саме через це, я вважаю, що саме за допомогою врегулювання законодавства та нормативних актів, які б врегулювали кредитні відносини можна якщо не викоренити, то хоча б звести до мінімуму ризикові ситуації.

Ринкова дисципліна для українських банків на даний момент є надзвичайно актуальна. Тому її дотримання має бути обов'язковою умовою між всіма суб'єктами ринку. Проте на превеликий жаль наша нинішня законодавча база, що стосується банківської сфери, має більше фіскальний, хоча мала б мати більш стимулюючий характер. Це не спонукає банків до розширення сфери своєї діяльності, вбиває ще на початковому етапі всі нові починання та ідеї. Тому важливо звернути увагу насамперед на потреби банків, на те, як ефективно забезпечити їхню діяльність, щоб добре працювало народне господарство. Адже банки - "кровоносні судини" економічного організму. Із судової практики можна зробити висновки, що здебільшого судові рішення дуже часто на практиці бувають неефективними. Це зумовлено великою кількістю причин: наприклад - черговість виконання вимог по кредитора за договором; значна навантаженість судів в більшості випадках є однією із причин неприйняття оперативних заходів (в тому числі "забезпечення позову"), що в підсумковому результаті відбивається на ефективності при виконанні судового рішення (вкладників і акціонерів) через визначення всіх прав та обов'язків кожної зі сторін, а також встановлення відповідних обмежень на дії позичальника, які можуть становити загрозу для повернення коштів банку.

Зміст зобов'язання, що виникає на підставі укладеного кредитного договору, складають права та обов'язки його сторін, обсяг яких визначається з урахуванням заборон та обмежень, встановлених чинним законодавством.[3]

Основним обов'язком кредитодавця є надання грошових коштів позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором. При наданні кредитів банк зобов'язаний додержуватися основних принципів кредитування, у тому числі перевіряти кредитоспроможність позичальників та наявність забезпечення кредитів, додержуватися встановлених Національним банком України вимог щодо концентрації ризиків. Важливою при наданні кредитів є інформація про кредитну історію позичальника, яка належить до якісних характеристик позичальника. Кредитною історією є сукупність інформації про юридичну або фізичну особу, що її ідентифікує, відомостей про виконання нею зобов'язань за кредитними правочинами, іншої відкритої інформації відповідно до Закону, яка включає, зокрема, відомості щодо інтенсивності користування банківськими кредитами/гарантіями в минулому та своєчасності їх погашення й сплати відсотків/комісій за ними.

Банкам забороняється прямо чи опосередковано надавати кредити для придбання власних цінних паперів. Використання цінних паперів власної емісії для забезпечення кредитів можливе з дозволу Національного банку України. Банк у силу прямого імперативу (ч. 6 ст. 49 Закону України «Про банки і банківську діяльність») не може надавати кредити під процент, ставка якого є нижчою від процентної ставки за кредитами, які бере сам банк, і процентної ставки, що виплачується ним по депозитах. Виняток можна робити лише у разі, якщо при здійсненні такої операції банк не матиме збитків. Протягом строку чинності кредитного договору банку, іншій фінансовій установі заборонено в односторонньому порядку збільшувати розмір процентів, встановлених при його укладенні (ч. 2 ст. 1056 ЦК). Банкам, за винятком випадків, встановлених законом, також забороняється в односторонньому порядку змінювати інші умови укладених з клієнтами договорів (ч. 4 ст. 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність»). Умова договору щодо права банку, іншої фінансової

установи змінювати розмір процентів в односторонньому порядку є нікчемною¹ (ч. 3 ст. 1056 ЦК). Фінансовим установам забороняється вимагати дострокового погашення несплаченої частини боргу за кредитом та розривати в односторонньому порядку укладені кредитні договори у разі незгоди позичальника із пропозицією фінансової установи збільшити процентну ставку або інший платіж, передбачений кредитним договором або графіком погашення боргу.[8]

Позичальник зобов'язується повернути одержаний кредит та сплатити проценти на умовах, встановлених кредитним договором. Позичальник, виходячи з консенсуальної природи кредитного договору, вправі вимагати від кредитодавця надання кредиту за укладеним договором.

Кредитодавець має праві вимагати від позичальника повернення суми кредиту та сплати процентів у розмірі, встановленому у договорі. Виплата процентів за користування кредитом здійснюється у строки, встановлені кредитним договором. Якщо сторони не погодили інше, кредитодавець вправі вимагати сплати процентів щомісяця до дня повернення кредиту

Виходячи із вище сказаного, існує можливість за якою кредитним договором може бути передбачено цільове використання позичальником кредиту. У разі коли позичальник своїми діями порушує обов'язок щодо цільового використання кредиту, кредитодавець має право відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором.

Кредитодавець вправі вимагати дострокового повернення кредиту (його частини) та сплати належних йому за договором процентів. Це право обумовлюється порушенням позичальником умов кредитного договору, а саме, у разі:

а) прострочення позичальником повернення чергової частини кредиту (якщо договором встановлений обов'язок його повернення частинами (із розстроченням)) (ч. 2 ст. 1050 ЦК);

б) невиконання позичальником обов'язків, встановлених кредитним договором, щодо забезпечення повернення кредиту, а також у разі втрати

забезпечення виконання зобов'язання або погіршення його умов за обставин, за які кредитордавець не несе відповідальності (ст. 1052 ЦК).

Сторони кредитного договору наділені правом відмовитись від надання або отримання кредиту на умовах, зазначених ЦК. Тому , кредитордавець має право відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений (ч. 1 ст. 1056 ЦК). Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» процедура визнання позичальника банкрутом порушується винесенням суддею ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство. Другими умовами, що явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений, можна вважати, наприклад, велику кредиторську заборгованість позичальника тощо. Слід звернути увагу на те, що така відмова кредитордавця стосується лише кредиту, який підлягає наданню позичальникові у майбутньому (наприклад, у порядку кредитної лінії) і не передбачає зміни умов повернення уже фактично наданого кредиту.

У свою чергу, позичальник, якщо інше не встановлено договором або законом, має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі незалежно від підстав лише до встановленого договором строку його надання, повідомивши про це кредитордавця .

Висновки

Розглядаючи тему - кредитні відносини, я в курсовій роботі, намагався вивчити і проаналізувати, теоретичні і практичні аспекти цього виду відносин з юридичної точки зору. Керуючись у своїй роботі нормативними та інструктивними матеріалами, я прагнув всебічно виявити тенденції цього явища.

У цій роботі я намагався зібрати достатню кількість матеріалу, який мав би цінність для юристів науковців й інших осіб які мають відношення і пов'язані із кредитуванням та кредитними договорами. Саме через це я використав результати наукових досліджень юристів в сфері фінансова права , а також різноманітні дані аналітичного характеру, отримані в ході практичної діяльності.

Підводячи підсумки слід зазначити:

- в сьгоднішніх реаліях розвиток ринкової економіки, кредитування, тобто виконання ними активних операцій по розташуванню грошових коштів, набуває все більшого значення.
- правове забезпечення при оформленні кредитних справ є гарантом повернення кредиту. В зв'язку з цим місце юридичної служби в банках розглядається як одне з вагомих, поряд з іншими;
- поєднання диспозитивних та імперативних норм в кредитному договорі . Дана особливість вказує на те, що при укладанні кредитних договорів сторони повинні ясно розуміти свої права і обов'язки, які вони зобов'язані виконувати, при тому не порушуючи закону;
- Конкретизація у письмовому вигляді суб'єктів (кредитор і позичальник)при укладанні кредитного договору;
- прибутковий характер кредитного договору (тобто нарахування відсотків), укладання даного договору було б неможливим без наступних компонентів як:строк оплати кредиту (строковість), забезпеченості кредиту (застава, доручення, гарантія тощо);

- основною проблемою в сучасній кредитно-фінансовій системі України – недобросовісні позичальники. Через це, завдання впорядкування нормативно-правової бази в Українському законодавстві (складання банківського кодексу) постало дуже гостро.

Підсумовуючи вище сказане постає проблема щодо необхідності посилення цивільно-правової та кримінальної відповідальності в даній кредитних відносин.

У зв'язку із тим що кредитні установи, працюють у сфері ризику, то тут планувати і прогнозувати конкретно на певні періоди є надзвичайно важко. Потрібно враховувати надзвичайно велику дію зовнішніх факторів, які об'єктивно впливають на банківську діяльність у кредитній сфері. Проте банки змушені працювати у сфері постійного ризику. Саме через це, я вважаю, що саме за допомогою врегулювання законодавства та нормативних актів, які б врегульовували кредитні відносини можна якщо не викоренити, то хоча б звести до мінімуму ризикові ситуації.

Ринкова дисципліна для українських банків на даний момент є надзвичайно актуальна. Тому її дотримання має бути обов'язковою умовою між всіма суб'єктами ринку. Проте на превеликий жаль наша нинішня законодавча база, що стосується банківської сфери, має більше фіскальний, хоча мала б мати більш стимулюючий характер. Це не спонукає банків до розширення сфери своєї діяльності, вбиває ще на початковому етапі всі нові починання та ідеї. Тому важливо звернути увагу насамперед на потреби банків, на те, як ефективно забезпечити їхню діяльність, щоб добре працювало народне господарство. Адже банки - "кровоносні судини" економічного організму. Із судової практики можна зробити висновки, що здебільшого судові рішення дуже часто на практиці бувають неефективними. Це зумовлено великою кількістю причин: наприклад - черговість виконання вимог по кредитором за договором; значна навантаженість судів в більшості випадках є однією із причин неприйняття оперативних заходів (в тому числі "забезпечення позову"),

що в підсумковому результаті відбивається на ефективності при виконанні судового рішення .

Список використаної літератури

1. Белозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві [Текст] / В. Белозерцев // Економіст. – 2009. – №11. – С. 23–28.
2. Бичкова Н.П., Авагян Г.Л., Баяндурян Г.Л. Кредитный договор: экономическая и правовая природа: Монография. — М.: Магистр, 2009. — С. 12-14.
3. Вовчак О.Д., Рудицин Н.М., Андрейків. Т.Я. Кредит і банківська справа: Підручник. — К.: Знання, 2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www.http://pidruchniki.ws/19740704/bankivska_sprava/formi_vidi_kreditu/](http://pidruchniki.ws/19740704/bankivska_sprava/formi_vidi_kreditu/).
4. Денисенко М. П. Кредитування та ризику : навчальний посібник / М. П. Денисенко, В. М. Домрачев, В. Г. Канов. – К. : ВД "Професіонал", 2008. – 480 с.
5. Кльоба В. Л. Ситуаційний центр банку як ефективний напрям удосконалення управління врегулюванням проблемної заборгованості / В. Л. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.8. – С. 240–246.
6. Крупка М. І. Банківські операції. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 312 с.
7. Лабецька Л. М. Теоретико-методологічні засади іпотеки та іпотечного кредиту / Л. М. Лабецька // Регіональна економіка. – 2009. – № 3. – С. 241–248.
8. Скоков Б. Г., Краївська І. А. Гроші і кредит .Конспект лекцій, навчально-методичний матеріал для самостійної роботи та для практичних занять, завдання для контрольної роботи для студентів усіх форм навчання напрямків “Економіка і підприємництво” та “Менеджмент”.— Харків, ХНАМГ, 2009.— 244 с
9. Снігурська Л. П. Банківські операції та послуги. — К. : МАУП, 2006. — 456 с.
10. Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово – кредитної політики // Фінанси України. – 2007. - № 1. – С. 3 – 16.